

Dr. Skirmantas BIKELIS

Lietuvos teisės instituto Baudžiamosios
justicijos tyrimų skyriaus
vyresnysis mokslo darbuotojas
Ankštoji g. 1A, LT-01109 Vilnius
Tel.: (8 5) 210 16 69
El. p. *skirmantas@teise.org*

PERMAŠTANT SANKCIJAS UŽ KONTRABANDĄ: PROPORCINGUMO PROBLEMA (II). KONFISKAVIMO IR MOKESTINIŲ PRIEMONIŲ TAIKYMO KLAUSIMAI

Straipsnyje toliau nagrinėjama priemonių, taikomų kontrabandos kaltininkams, sistema, kuri anaipitol neapsiriboja kriminalinės baudmės skyrimu. Legaliai įsigytų prekių konfiskavimas, transporto priemonių, kuriomis gabenamos šios prekės, konfiskavimas ar jų vertės išieškojimas, taip pat konfiskuotų prekių apmokestinimas kelia abejonių, kiek šios priemonės pagrįstos, kiek jos atskirai ar kartu su taikomomis sankcijomis ir kitomis priemonėmis proporcingos padarytiems pažeidimams ir valstybės siekiamiems tikslams. Šias abejones sustiprina ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau vadinama – EŽTT) praktika byloje dėl asmenų teisės į nuosavybę pažeidimų. Galiausiai straipsnyje keliamas klausimas, ar apskritai kontrabandos kontrolės sistema, daugiausia liečianti antraeilius kontrabandos verslo veikėjus, yra nukreipta tinkama linkme.

1. ĮVADAS

Ankstesniame sankcijų už kontrabandą sistemos proporcingumo problemai skirtame straipsnyje¹ buvo parodyta sankcijų proporcingumo svarba ir nagrinėjamos vieno iš sankcijų sistemos elementų – kriminalinių bausmių – reguliavimo ir taikymo baudžiamosiose bylose dėl kontrabandos 2009–2011 metais problemos. Tačiau baudmės nėra

¹ *Bikelis S.* Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir baudmės už kontrabandą // *Teisės problemos*, 2012, Nr. 4 (78).

vienintelės kontrabandos kaltininkams taikomos poveikio priemonės. Kontrabandos kaltininkams teismai ne tik skiria bausmę pagal Baudžiamojo kodekso (toliau vadinama – BK) 199 straipsnio 1 dalį, atsižvelgdami į nusikaltimo pavojingumo laipsnį, kaltininko asmenybę, kitas reikšmingas bylos aplinkybes, bet taip pat konfiskuoja įvežtas prekes (BK 72 straipsnio 2 dalis) ir neretai transporto bei kitas priemones, panaudotas gabenant kontrabandą (BK 72 straipsnio 2 dalis), arba išieško jų vertę atitinkančią piniginę sumą (BK 72 straipsnio 5 dalis). Be to, atsakingos institucijos (Lietuvos muitinė) apskaičiuoja prievolę sumokėti mokesstinę skolą, taip siekiamos išieškoti valstybės biudžetui realiai padarytą ar grėsusią žalą už kontrabandinės prekes vengiant sumokėti maito, akcizų ir pridėtinės vertės mokesčius. Galėtų būti, bet kol kas, mano žiniomis, nebuvo pritaikytas ir išplėstinis turto konfiskavimas (BK 72³ straipsnis). Šalia bausmės taikomas konfiskavimas ir mokesstinės priemonės savo apimtimi neretai gerokai viršija (kartais kelis ar keliolika kartų) taikomų bausmių dydžius. Kaip rodo Institute atlikta 2009–2011 metais nagrinėtų baudžiamųjų bylų dėl kontrabandos analizė (toliau vadinama – Tyrimas²), visų pritaikytų priemonių (sankcijų ir nebauzdinio pobūdžio turtinių priemonių) visuma kartais prasilenkia su proporcingumo principo reikalavimais. Tai lemia tam tikri teisinio reguliavimo trūkumai, kurie bus aptarti šiame straipsnyje.

2. TURTO KONFISKAVIMAS KONTRABANDOS BYLOSE PROPORCINGUMO PRINCIPO KONTEKSTE

Proporcingumo principo problemų kyla tiek taikant kontrabandinių prekių, tiek kontrabandos priemonių konfiskavimą. Įvežtų prekių vertė gali būti labai didelė (siekti šimtus tūkstančių, milijoną ir daugiau litų), transporto priemonės (vilkikai su puspriekabėmis, prabangūs lengvieji automobiliai) taip pat gali būti didelės vertės, dėl to jų konfiskavimas gali tapti sunkia turtine poveikio priemone kaltininkui. Turint galvoje, kad šalia konfiskavimo už kontrabandą dar taikomos bausmės, taip pat importuotojui atsiranda ir mokesolinių prievolių, konfiskavimo pritaikymas neretai sukelia abejonių dėl jo proporcingumo.

Norint rasti tinkamą išeities tašką konfiskavimo proporcingumo problemoms spręsti, pirmiausia reikia atsakyti, kokia yra tiek prekių, tiek transporto priemonių konfiskavimo teisinė prigimtis, t. y. kodėl jos konfiskuojamos? Kodėl konfiskuojamas kontrabandos dalykas tais atvejais, kai kontrabanda įvežtos prekės nėra ribotos apyvartos ar uždrausti daiktai ir nėra rimtų kliūčių jų laisvai apyvartai (pvz., jos

² Buvo analizuojami LITEKO duomenų bazėje esantys įsiteisėję apkaltinamieji nuosprendžiai pagal BK 199 straipsnio 1 d. Išanalizuoti nuosprendžiai, priimti 114 nuteistųjų 2009 metais, 82 nuteistiesiems 2010 metais ir 113 nuteistųjų 2011 metais, iš viso 309 nuteistiesiems 2009–2011 metais.

nėra akcizinės, kaip antai pinigai, transporto priemonių detalės, drabužiai ir t. t.)?³ Nubaudimo elementas realizuojamas paskiriant bausmę, potenciali ar reali žala valstybės biudžetui atlyginama išieškant mokestinę prievolę (muito, akcizo, pridėtinės vertės mokesčius ir delspinigius). Koku tikslu, pareiškus ieškinį dėl apskaičiuotų nesumokėtų mokesčių, taikomas įvežtų prekių konfiskavimas?⁴ Kaip papildomas nubaudimas? Kitokiai išvadai pagrindo nematyti. Kaip nubaudimą neribotos apyvartos prekių konfiskavimą yra įvertinęs ir Europos Žmogaus Teisių Teismas:

*Byloje Gabric prieš Kroatiją pareiškėja į šalį įvežė nedeklaruotų 30 500 Vokietijos markių (DEM). Už šį pažeidimą ji buvo ne tik nubausta bauda, bet iš jos buvo konfiskuota pinigų suma (20 000 DEM), kuri viršijo sumą, kurią buvo galima įvežti nedeklaravus. EŽTT konstatavo, kad pinigų konfiskavimu nebuvo siekiama atlyginti valstybės patirtos finansinės žalos, kurios valstybei ir nesukėlė pareiškėjos pažeidimas. Teismas konstatavo, kad konfiskavimo paskirtis buvo **atgrasyti ir nubausti**. Be to, Teismas konstatavo, kad tai, kad buvo paskirta ne tik bauda, bet ir įvežtos nedeklaruotos valiutos konfiskavimas, buvo aiškiai neproporcinga padaryto pažeidimo sunkumui ir dėl to papildomos sankcijos (konfiskavimo) skyrimas sukėlė perteklinius ir neproporcingus pareiškėjos teisės į nuosavybę apribojimus, ir tai pažeidė Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau vadinama – Konvencija) Pirmojo protokolo 1 straipsnį.⁵*

Koku tikslu taikomas transporto priemonių konfiskavimas? Konfiskuojant transporto priemones ryškus pakartotinio nusikaltimo prevencijos aspektas, nors galima įžvelgti ir nubaudimą.⁶ Nubaudimo tikslas ypač išryškėja, kai transporto priemonė nėra konfiskuojama, ji grąžinama teisėtam savininkui, o iš kaltininko BK 72 straipsnio 5 dalies pagrindu išieškoma jos vertė. Grąžinus transporto priemonę sąžiningam savininkui, be kurio žinios priemonė buvo panaudota pažeidimui padaryti, kaltininkas ja nebegali pasinaudoti naujiems pažeidimams daryti. Taip pasireiškia prevencinis aspektas. Tačiau toliau taikoma kita priemonė – iš kaltininko valstybės naudai išieškoma savininkui perduotos transporto priemonės vertė. Ši priemonė su

³ Kliūtimi, pavyzdžiui, laikytinas akcizinių prekių privalomas ženklavimas Lietuvos muitinės banderolėmis. Be tokio ženklavimo, suprantama, laisva prekių apyvarta negalima.

⁴ Klausimas ypač aktualus, kai konfiskuojami įvežti nedeklaruoti pinigai, kurių vertė viršija 10 000 EUR. Įvežami pinigai nėra apmokestinami, valstybės biudžetas nepatiria jokios finansinės žalos.

⁵ *Gabric prieš Kroatiją*, 2009 m. vasario 5 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 9702/04.

⁶ R. Paužaitė, pasiremama olandų mokslininku G. Stassensu, laikosi pozicijos, kad nusikalstamos veikos instrumentų konfiskavimo prevencinis pobūdis yra iš esmės deklaratyvus, o esminė šios teisinės priemonės paskirtis – (papildomas) nubaudimas. Šioje nuostatoje iš tiesų yra tiesos turint galvoje, kad konfiskuotą transporto priemonę nesunku pakeisti kita, jeigu tik turima tam lėšų. Žr. *Paužaitė R.* Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis // Socialinių mokslų studijos, 2009, t. 4 (4), p. 210.

prevencija turi nedaug bendro, labiau su atgrasymu ir nubaudimu. Taigi transporto priemonės vertės išieškojimas yra baudžiamąjio pobūdžio.

Kadangi prekių konfiskavimas ir transporto priemonių vertės išieškojimas pasižymi baudžiamąjio pobūdžiu, jas taikant svarbu įvertinti, ar visos baudimo priemonės (bausmė su konfiskavimu) nepažeidžia proporcingumo principo atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą ir kitas bylos aplinkybes. Kaip yra pažymėjęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, „Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje iš esmės nekvestionuojama, kad turto, susijusio su nusikalstama veika, konfiskavimas yra būtina ir veiksminga kovos su nusikalstamumu priemonė. Tačiau pagal Konvencijos protokolo Nr. 1 1 straipsnio reikalavimus tokia priemonė turi atitikti teisingą pusiausvyrą, t. y. turi būti išlaikytas pagrįstas proporcingumas tarp viešojo intereso poreikių ir asmens teisės netrukdomai naudotis savo turto apsaugos reikalavimų, kad asmeniui nebūtų užkrauta individuali ir pernelyg didelė našta“⁷.

Tyrimo metu buvo pastebėta, kad teismai, išskyrus vieną vienintelę bylą,⁸ nevertina bausmės ir konfiskavimo sistemškai (kartu) ir tiek bausmę, tiek konfiskavimą taiko nevertindami šių priemonių visumos proporcingumo. Dėl to kartais priimami prieštaringi sprendimai. Netgi kiek kurioziškai skamba, kai teismai motyvuoja artimos sankcijoje numatytam minimumui baudos skyrimą sunkia kaltininko turtine padėtimi ir kitomis bylos aplinkybėmis, tačiau kartu priteisia penkis ar daugiau kartų didesnę (siekiančią šimtą ar pusantro šimto tūkstančių litų) sumą išieškodami konfiskuotino turto vertę (BK 72 str. 5 d. pagrindu).⁹ Mano nuomone, neproporcingi ir tokie sprendimai, kai vien išieškotina transporto priemonės vertė yra didesnė už visą kontrabandos krovinio vertę.¹⁰

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento EŽTT praktikos apibendrinimas ŽTB-1. Kai kurie nuosavybės teisių apribojimo baudžiamajame procese aspektai // Teismų praktika, Nr. 32.

⁸ Vilniaus apygardos teismas byloje Nr. 1-177-533/2011 įvertino gresiančią transporto priemonės konfiskaciją ir nurodė, atsižvelgus į visas bausmės skyrimui turinčias reikšmės aplinkybes, į tai, kad kaltinamasis yra jauno amžiaus, nusikalto pirmą kartą, bei į tai, kad iš kaltinamojo turi būti išieškota konfiskuotinių transporto priemonių vertę atitinkanti didelė pinigų suma, tai baudos skiriamos mažesnės nei tos, kurių prašo prokuroras.

⁹ Vilniaus apygardos teismas byloje Nr. 1-260-303/2011 pažymėjo, kad V. P. Lietuvos Respublikoje neteistas, jam inkriminuojamus nusikaltimus, pasak jo, padarė dėl sudėtingos materialinės ir šeimyninės padėties, ir nusprendė už kontrabandą skirti jam artimą minimaliai 130 MGL (16 900 Lt) dydžio baudą. Taip pat nusprendė LR BK 72 str. 5 d. pagrindu išieškoti iš V. P. konfiskuotinos transporto priemonės vertę atitinkančią pinigų sumą – 141 300 Lt (beveik 9 kartus didesnę, nei paskirtoji bauda). Palyginti su valstybės biudžetui grėsusia mažiau nei 30 tūkst. Lt žala, bendra iš pažeidėjo priteista suma (netgi be mokestinio ieškinio) iš tiesų įspūdinga – beveik 160 000 Lt. Yra ir kitų pavyzdžių, kai skyrus 130 MGL baudą išieškoma 124 600 Lt transporto priemonės vertės (Vilniaus apygardos teismo byla Nr. 1-341/2010), paskyrus 140 MGL baudos dar išieškoma 150 000 Lt transporto priemonės vertės (Vilniaus apygardos teismo byla Nr. 1-320/2010).

¹⁰ Vilniaus apygardos teismo nuosprendžiu byloje Nr. 1-329-315/2011 iš K. už 46 517,75 Lt vertės cigarečių kontrabandą buvo priteista konfiskuotino vilkiko su puspriekabe vertė 71 800 Lt, taip pat skirta 500 MGL (65 000 Lt) bauda. Vairuotojui mokestinio proceso metu turėjo būti pateiktas ieškinyms dėl mokestinės

Manychiau, problema yra ta, kad BK 72 straipsnyje nėra nuostatos, suteikiančios teismui galimybę proporcingai mažinti išieškoma konfiskuotino turto sumą atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Pavyzdžiui, Vokietijos BK, šalia straipsnių, reguliuojančių nusikaltimų įrankių bei priemonių konfiskavimą, yra ir specialus 74b straipsnis „Proporcingumo principas“, kuris leidžia teismui netaikyti konfiskavimo, kai, atsižvelgiant į konfiskuotino daikto reikšmę nusikaltimo padarymui arba į kaltininko, bendrininko ar trečiųjų asmenų, galinčių patirti dėl konfiskavimo nuostolių, kaltumo laipsnį, tai būtų neproporcinga priemonė.¹¹ Vokietijos BK 74b straipsnyje, be kita ko, numatyta, kad konfiskavimas netaikomas, jei tų pačių tikslų galima pasiekti kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis. Be to, numatyta, kad gali būti konfiskuojama dalis nusikaltimo priemonės ar įrankio. Manytina, laikantis proporcingumo principo, būtų logiška iš kontrabandos kaltininko, jeigu jo vaidmuo darant nusikaltimą antraeilis (priskirtų funkcijų vykdymas už nedidelį uždarbį) arba jei kontrabandinio krovinio vertė ir nesumokėtų mokesčių dydis yra nedidelis, išieškoti tik dalį transporto priemonės vertės ar jos apskritai neišieškoti, apsiribojant paskirtomis bausmėmis. Pažymėtina, kad nors Lietuvos Respublikos BK nenumato pareigos teismui taikant konfiskavimą atsižvelgti į proporcingumo principą (priešingai – nustato imperatyvą taikyti konfiskavimą visa apimtimi), teisinė galimybė šį principą pritaikyti vis dėlto yra – teismai esant būtinybei turėtų tiesiogiai pasiremti Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio „Nuosavybės apsauga“ nuostatomis¹² ir jų pagrindu esant būtinybei ribotai taikyti konfiskavimą arba jo netaikyti iš viso. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pabrėžęs: „Siekiant užtikrinti veiksmingą konstitucinės ir konvencinės asmens teisės į nuosavybę apsaugą, kompetentingi pareigūnai ir institucijos, nagrinėjantys skundus dėl nuosavybės teisių apribojimo,

skolos, gerokai viršijančios pusę krovinio vertės. Vairuotoją užgulė iš viso daugiau nei 150 000 Lt finansinė našta. Vilniaus apygardos teismo nuosprendžiu byloje Nr. 1–341/2010 dėl 35 762 Lt vertės prekių kontrabandos (visai nedaug viršijusios 250 MGL sumą) buvo nuspręsta ne tik skirti 130 MGL baudos, bet ir iš kaltininko konfiskuoti 124 600 Lt transporto priemonės vertę atitinkančią sumą.

¹¹ Vokietijos baudžiamasis kodeksas. Prieiga per internetą: <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_74b.html>. Analogiška nuostata numatyta Austrijos baudžiamojo kodekso 19a straipsnio „Konfiskavimas“ antrojoje dalyje, – Austrijos baudžiamasis kodeksas. Prieiga per internetą: <http://www.jusline.at/19a_Konfiskation_StGB.html>.

¹² 1 straipsnis.

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę disponuoti savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, nebent visuomenės interesais ir tik remiantis įstatymu arba tarptautinės teisės bendraisiais principais. Aukščiau išdėstytos nuostatos jokiū būdu neturi riboti valstybės teisės leisti įstatymus, kokių jai reikia, kad galėtų kontroliuoti, ar nuosavybė naudojama remiantis visuomenės interesais arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ir baudų mokėjimą.

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, garantuojant kai kurias kitas teises ir laisves, be tų, kurios joje nurodytos, pirmasis protokolas // Žin., 1996, Nr. 15-386.

turėtų, be kita ko, vadovautis Konvencijos protokolo Nr. 1 1 straipsnio nuostatomis ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika. (...) Siekiant užtikrinti turto konfiskavimo proporcingumą, turto konfiskavimą reglamentuojančios Lietuvos teisės normos turėtų būti aiškinamos atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje suformuotus principus.“¹³

Kartu keltina abejonė, ar dabartinis turto konfiskavimo reguliavimas, kai teismui nėra numatyta formali galimybė mažinti konfiskavimo apimtį atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, neprieštarauja ne tik Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsniui, bet ir Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Kaip yra pažymėjusi R. Paužaitė, „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teisinis reguliavimas, kai suvaržoma teismo teisė atsižvelgus į visas, taip pat ir įstatyme nenurodytas, atsakomybę lengvinančias aplinkybes, skirti švelnesnę nei įstatymo numatyta bausmę, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (Konstitucinio Teismo 2003 d. birželio 10 d. nutarimas). Nors turto konfiskavimas pagal baudžiamąjį įstatymą nelaikomas bausme, tačiau tais atvejais, kai konfiskuojamas kaltininko teisėtai įgytas turtas (įskaitant kontrabandos metu naudotas transporto priemonės – aut. past.), ši poveikio priemonė neišvengiamai turi nubaudimo elementų, todėl galimybė teismui individualizuoti turto konfiskavimo taikymą turi būti užtikrinta“¹⁴.

Proporcingumo principas gali būti pažeistas ir konfiskuojant teisėtai įgytas ir kontrabanda gabentas neribotos civilinės apyvartos kontrabandines prekes. Abejotina, kiek proporcinga konfiskuoti tokias prekes, atsižvelgiant į tai, kad už pažeidimą (kontrabandą) skiriama bausmė, taip pat išieškoma mokestinė skola, kuri padengia valstybei padarytą žalą. Panašiose bylose EŽTT yra ne kartą nustatęs Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimą.¹⁵ Deja, Lietuvos teismų praktikoje kontrabandinės prekės konfiskuojamos net nesvarstant tokio sprendimo proporcingumo. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo bylos Nr. 1-322-66/2011 aplinkybės ir sprendimas vien dėl formalaus muitinės procedūros pažeidimo, nesukėlusio jokios turtinės žalos valstybei, konfiskuoti nedeklaruotus asmens gabentus 51 557,32 Lt vertės pinigus, taip pat skirti 65 000 Lt baudos ir išieškoti 46 600 Lt transporto prie-

¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento EŽTT praktikos apibendrinimas ŽTB-1. Kai kurie nuosavybės teisių apribojimo baudžiamajame procese aspektai // Teismų praktika, Nr. 32.

¹⁴ Paužaitė R., 2009, p. 210.

¹⁵ *Ismaylov prieš Rusiją*, 2008 m. lapkričio 6 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 30352/03; *Sun prieš Rusiją*, 2009 m. vasario 5 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 31004/02; *Gabric prieš Kroatiją*, 2009 m. vasario 5 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 9702/04; *Grifhorst prieš Prancūziją*, 2009 m. vasario 26 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 28336/02. Visose šiose bylose nedeklaruotų ir dėl to kontrabanda pripažintų pinigų konfiskavimas buvo pripažintas neproporcingas ir neteisėtas.

monės vertę atitinkančią sumą¹⁶ yra analogiškas byloms, kuriose EŽTT konstatavo Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimą. Šio straipsnio autoriui abejo- nių dėl proporcingumo kilo ir dėl tokių sprendimų, kai buvo konfiskuota 245 506 Lt vertės dviračių siunta, kartu skirta 180 MGL (23 400 Lt) bauda,¹⁷ o atskirame procese pažeidėjui apskaičiuota apie pusę dviračių vertės sudaranti importo skola. Taip pat kai konfiskuojamas 179 124 Lt vertės automobilis BMW X6 dėl nedeklaruotų ir ne- sumokėtų importo mokesčių, kartu skiriant 140 MGL (23 400 Lt) baudą,¹⁸ taip pat jam apskaičiuojant importo skolą dėl nedeklaruotų ir nesumokėtų mokesčių ir pan. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra atkreipęs dėmesį į tai, kad: „Svarbus kertinis momentas, ryškėjantis iš gana naujos Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos, yra tai, kad turto konfiskavimas kaip toks (ne tik procesiniai asmens teisės į nuosavybę apsaugos aspektai) gali būti vertinamas proporcingumo aspektu, o toks vertini- mas savo ruožtu gali nulemti nacionalinės teisės taikymo neatitiktis Konvencijos protokolo Nr. 1 1 straipsniui konstatavimą. Tai, kad iki šiol tokia išvada iš esmės buvo padaryta tik pirmiau nurodytose panašiose bylose dėl teisėtos kilmės pinigų, gabentų jų nedeklaruojant, konfiskavimo, nepaneigia **platesnės šių bylų sprendi- muose suformuotų principų reikšmės** vertinant kito pobūdžio bylose taikytą turto konfiskavimą. Svarbus vaidmuo konkrečiose bylose nustatant tokias situacijas ir tinkamai jas išsprendžiant atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje suformuotų kriterijų visumą, kad būtų užtikrintas Konvencijos protokolo Nr. 1 1 straipsnio reikalavimų laikymasis, tenka nacionaliniams teismams“¹⁹.

3. MOKESTINĖS PRIEVLĖS PRIEMONIŲ, TAIKOMŲ KONTRABANDĄ GABENUSIEMS ASMENIMS, PROPORCINGUMO KONTEKSTE

Mokestinės prievolės nėra sankcijos, tad apie jų proporcingumą pažeidimo sunkumui, kaltininkų vaidmeniui darant nusikaltimą, jų asmenybės ypatumams kalbėti būtų

¹⁶ Kaltininkas, nepateikęs muitinės kontrolei, gabeno per Lietuvos Respublikos valstybės sieną teisėtai įsi- gytus 19 700 JAV dolerių ir 1200 eurų, kurių bendra vertė buvo 51 557,32 Lt, dėl ko jis buvo pripažintas kaltu dėl kontrabandos (BK 199 str. 1 d.). Nors proporcingumo principo aspektu už tokį pažeidimą visiškai pakaktų paskirti bausmę, kaltininkui buvo skirta ne tik bausmė, bet ir konfiskuoti teisėtai uždirbti pinigai bei išieškota automobilio vertė. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-322-66/2011.

¹⁷ Kauno apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-371-397/2011.

¹⁸ Klaipėdos apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-6-113/2011.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento EŽTT praktikos apiben- drinimas ŽTB-1. Kai kurie nuosavybės teisių apribojimo baudžiamajame procese aspektai // Teismų praktika, Nr. 32.

formaliai neteisinga. Tačiau mokesstinės prievolės kartu su kitomis priemonėmis (bausmėmis, konfiskavimu) sudaro bendrą finansinę našta kontrabandos kaltininkams. Dėl to jų negalima ignoruoti vertinant kaltininkams taikomų sankcijų poveikį. Taigi kaltininkui tenkančios mokesstinės prievolės yra svarbi aplinkybė (apibūdinanti jo turtingumą) vertinant kitų priemonių (sankcijų) skirtinus dydžius, jų proporcingumą.

Kita vertus, negalima teigti, kad mokesstinės prievolės negali būti socialiai neadekvačiai didelės. Prisiminkime dvigubo pajamų apmokestinimo problemą, Prancūzijos prezidento siūlymą pasiturinčių asmenų pajamas apmokestinti 75 proc. tarifu, atmetą Prancūzijos konstitucinės tarybos,²⁰ ir pan. Tad ir pačių mokesčių prievolių pagrįstumas (šiam straipsnyje – proporcingumas) gali būti kvestionuojamas. Straipsnyje nagrinėjamame kontekste svarbu tai, kad mokesstinės prievolės kaltininkams kontrabandos bylose gali tapti neproporcingai didele našta.

Tuomet, kai pasitelkus mokesčines prievoles yra išieškoma finansinė žala, kurią patyrė valstybė kaltininkams nesumokėjus mokesčių už kontrabandines prekes, problemos nėra. Mokesstinės naštos pagrįstumo problema kyla tuomet, kai mokesstinė prievolė atsiranda valstybei nepatyrus jokios finansinės žalos (prekes konfiskavus). Kita problema yra ta, kad, mokesčių prievolių nesiejant su valstybei grėsusia finansine žala, neretai drakoniškos mokesstinės prievolės užgula ne kontrabandos pelno (kuris iš esmės atitinka valstybei padarytą finansinę žalą) valdytojus, o antraeilius kontrabandos dalyvius.

Tyrimas parodė, kad nemažai kaltininkų kontrabandos bylose nėra tie asmenys, kurie siekia sutaupyti valstybės sąskaita išvengdami importo mokesčių. Nemažai jų (vairuotojai, plaukikai, nešikai) užsiima kontrabanda už užmokestį, kuris yra nedidelis, palyginti su organizatorių siekiamu pelnu (išvengtų mokesčių suma).

K, vykdamas iš Baltarusijos Respublikos teritorijos į Lietuvos Respublikos teritoriją vilkiku „Volvo FH 12“ su puspriekabe-šaldytuvu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nepateikdamas muitinės kontrolei, paslėpęs puspriekabėje vietoj deklaruotos prekės – klijuotos faneros, neteisėtai gabeno privalomus pateikti muitinei 660 500 pakelių cigarečių „Saint George light“ ir „Jin Ling“, kurių visų bendra vertė yra apie 4 321 14 Lt. Pasak K, apie 14.00 val. jis atvyko į degalinę, ten jį pasitiko du nepažįstami vyriškiai, kuriems K padavė automobilio raktelius, jį nuvežė į kavinę, taip pat pasakė, kad patys važiuos keisti krovinio. Vyriškiai grįžo maždaug po 4 valandų, atidavė raktelius, pasakė, kad fanerą išmetė ir pakrovė cigaretes, nurodė, kad už šį pervežimą jis gaus daug didesnę atlygį, t. y. 2000 litų.²¹

²⁰ French 75% income tax struck down by constitutional council. Prieiga per internetą: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-20864114>>. [Žiūrėta 2012 m. gruodžio 29 d.]

²¹ Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-186-533/11.

Importo mokesčių dalis pigių cigarečių kainoje sudaro daugiau nei 90 procentų. Taigi potencialus šio nusikaltimo organizatorių pelnas (ir mokestinė skola) buvo apie 4 mln. Lt. Pagal Europos Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodekso (toliau vadinama – Muitinės kodeksas) 202 ir 213 straipsnius, visi asmenys, dalyvavę įvežant prekes, laikomi importo skolininkais ir jie visi atsako solidariai.²² Kadangi nusikaltimo organizatoriai yra ikiteisminio tyrimo metu nenustatyti asmenys, visa mokestinė 4 mln. Lt našta užgulė vairuotojo pečius. Palyginti su šia našta, baudžiamojame byloje teismo skirta 300 MGL (39 000 Lt) bauda, sudaranti vos 1/100 importo skolos, atrodo kaip šapas jūroje. Nors formaliai pagal mokesčių teisės nuostatas viskas yra teisinga, žiūrint iš esmės (socialiai) ir vertinant visas aplinkybes, lyg ir drakoniška, kaltininkui nepakeliama (jo teisę į nuosavybę paneigianti) mokestinė našta.

Kontrabandos vykdytojų mokestinės naštos problema, ko gero, būtų išspręsta, jeigu importo skola būtų pripažįstama išnykusia konfiskavus kontrabandines prekes. Taip būtų sprendžiama vairuotojų, kitų samdytų vykdytojų ir padėjėjų finansinės (mokestinės) naštos problema. Sprendžiant problemą principinis klausimas būtų, ar pagrįsta apmokestinti prekes, kurias valstybė konfiskuoja?²³ Ar neužkraunama dviguba finansinė našta pažeidėjui, ar tokiu atveju nėra taikomas savotiškas dvigubas apmokestinimas ar netgi dvigubas baudimas?

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – LVAT) svarstė dvigubo baudimo draudimo pažeidimo apmokestinant konfiskuotas prekes klausimą ir vienareikšmiškai konstatavo, kad pareiga sumokėti už prekes priklausančias mokesčių (šiuo atveju importo maito) sumas nelaikoma asmens nubaudimu. Mokestis pagal savo pobūdį ir tikslus nėra bausmė, bet iš esmės yra fiskalinė priemonė, kurią pasitelkus surenkamos lėšos atitinkamiems visuomenės poreikiams finansuoti.²⁴

Kita vertus, net ir nesant dvigubo baudimo, reikėtų kelti klausimą dėl taikomų priemonių pagrįstumo. LVAT išplėstinė kolegija tokios problemos neįžvelgė. Pasiremdamas Muitinės kodekso 233 straipsnio nuostatomis ir Europos Teisingumo Teismo praktika, šis teismas pažymėjo, kad ta aplinkybė, jog ginčo prekės vėliau buvo sunaikintos, minėtai prievolei (dėl importo (muitų) skolos muitinei) jokios

²² 1992 m. spalio 12 d. Europos Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą // OL L 302, 19.10.1992, p. 1. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35216>. Taip pat žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje Nr. A-143-2619-11.

²³ Už šį klausimą esu dėkingas dr. Aistei Medelienei. *Non bis in idem* problematiką mokestiniuose ginčiuose, tik šiek tiek kitu aspektu, ji nagrinėja straipsnyje *Medelienė A. Disputes With Customs In Lithuania // Issues Of Business And Law*, 2012, vol. 4, p. 35–46.

²⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje Nr. A-143-2619-11.

reikšmės neturi. Iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. balandžio 29 d. sprendimo byloje C-230/08 matyti, kad aptariamam atveju skola muitinei dėl prekių konfiskacijos ir sunaikinimo galėtų išnykti tik tuo atveju, jei prekės būtų buvusios sulaikytos pirmosios prekių įvežimo į Bendrijos muitų teritoriją muitinės įstaigos zonoje prie Bendrijos išorinės sienos. Tokių aplinkybių šioje byloje nenustatyta.²⁵

Su nagrinėjamu klausimu galima sieti įdomią Lietuvos teismų praktiką baudžiamosiose bylose sprendžiant klausimą, ar galima konfiskuoti iš nusikaltimo gautą naudą, jei dėl šios naudos išieškojimo nukentėjęs asmuo yra pareiškęs civilinį ieškinį. Teismų praktika atsako neigiamai – tokiu atveju konfiskavimas netaikomas. Pagrindiniai tokios praktikos motyvai remiasi iš nusikaltimų įgyto turto konfiskavimo teisine prigimtimi ir paskirtimi – įgytos naudos konfiskavimu nesiekama nubausti kaltininko (šią funkciją atlieka kriminalinė baudmė), bet užkirsti kelią kaltininkui pasipelnėti.²⁶ Mokestinis (administracinis) konfiskavimas ir importo mokesčiai taip pat nėra baudimas, o priemonės, saugančios finansinius valstybės interesus. Kontrabandininkas siekiamos naudos netenka tiek konfiskavus kontrabandines prekes, tiek jų nekonfiskavus, bet apmokestinus. Lygiai taip pat finansiniams valstybės interesams apginti pakanka vienos iš šių priemonių, o kumuliatyvus jų pritaikymas, manytina, prieštarauja proporcingumo principui. Reikėtų prisiminti Konstitucinio Teismo išaiškinimą, kad „už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, **neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti**“²⁷. Įdomu, kad ir Muitinės kodekso 233 straipsnio d punkte išskiriamas atvejis, kada mokestinė skola neatsiranda: „(...) jeigu prekės, su kuriomis susijusi skola muitinei yra atsiradusi vadovaujantis 202 straipsniu, sulaikomos jų neteisėto įvežimo metu ir tuo pat metu arba vėliau konfiskuojamos“. Taigi pripažįstama, kad tam tikromis aplinkybėmis apmokestinti konfiskuotinas prekes nėra pagrindo. Tačiau ši nuostata taikoma labai siaura apimtimi – tik tuomet, kai prekės sulaikomos jas įvežant į valstybės teritoriją.

Visa tai leidžia manyti, kad taisyklė, kuria remiantis įvežtos prekės yra ne tik konfiskuojamos, bet ir apmokestinamos (tegu ir numatyta Bendrijos muitinės kodekse ir remiantis juo patvirtinta Europos Teisingumo Teismo praktikoje, kas vis dėlto savaime negarantuoja jos socialinio pagrįstumo ir neginčytinumo), pažeidžia asmenų teisę į nuosavybę.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylos Nr. 2K-70/2005, 2K-486/2006, plačiau: *Paužaitė R.* Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis // *Jurisprudencija*, 2008, t. 11 (113), p. 57–65.

²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d., 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarimai.

5. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Tyrimas parodė, kad šiuo metu griežtos sankcijos ir kitos priemonės už kontrabandą daugeliu atvejų yra pritaikomos asmenims, kurie nėra kontrabandos verslo ir pelno valdytojai, o tik samdomi vykdytojai ar padėjėjai. Tai neretai lemia taikomų itin griežtų turtinių priemonių neveiksmingumą ir neproporcingumą, kartu skatina svarstyti dėl baudžiamosios politikos krypties keitimo. Valstybės baudžiamoji politika turėtų būti labiau orientuojama į išplėstinio turto konfiskavimo taikymo plėtotę, kadangi šios baudžiamojo poveikio priemonės taikymas yra nukreiptas į turtą, sukauptą iš kontrabandos (kontrabandos verslo esmę ir prasmę), o ne į ją gabenančius asmenis (dažnai tik antraeilius veikėjus kontrabandos versle), be to, šios priemonės apimtis yra tiesiogiai susijusi su asmenų neteisėtai įgyto turto mastais ir dėl to labiausiai atitinka proporcingumo principo idėją.²⁸

Tinkamai taikant išplėstinį konfiskavimą (taip paimant iš kaltininkų jų gautas neteisėtas pajamas), importo skolos išieškojimą (taip valstybei susigrąžinant negautus mokesčius) ir (ar) prekių konfiskavimą, nebūtų būtinybės taikyti griežtas baudžiamąsias sankcijas.

Taikydami sankcijas ir kitas priemones kaltinamiesiems kontrabanda, teismai turėtų atsižvelgti į visą kaltininkui gresiančių sankcijų ir kitų priemonių sistemą (bausmės, konfiskavimo priemonės, importo skolos išieškojimas), jos našta ir užtikrinti, kad sankcijos būtų proporcingos padaryto pažeidimo pobūdžiui ir laipsniui, kaltininko vaidmeniui, asmenybei, taip pat visoms kitoms bylos aplinkybėms.

Baudžiamojo kodekso nuostatos, nenumatančios galimybės teismams atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes mažinti konfiskavimo apimtį, tais atvejais, kai konfiskavimas turi baudžiamąjį pobūdį, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Siūlytina numatyti specialią normą, leidžiančią teismui mažinti turto konfiskavimo apimtį ar jo visai netaikyti, kai turto konfiskavimas (bent iš dalies) būtų neproporcingas atsižvelgiant į bylos aplinkybes (ypač prekių, kurios nėra ribotos civilinės apyvartos, konfiskavimo atvejais bei konfiskuojant transporto priemones ir ypač išieškant jų vertę).

Lietuvos įstatymams nenumatant galimybių švelninti taikomas nuosavybės teisę ribojančias priemones kaltinamajam, siekdami įgyvendinti proporcingumo principą, teismai galėtų priemones švelninti tiesiogiai pasiremdami Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio nuostatomis.

Siūlytina diskutuoti dėl galimybių subalansuoti importo skolos ir importuotų prekių konfiskavimo priemonių taikymą, kad jos kumuliatyviai nepažeistų asmenų teisės į nuosavybę.

²⁸ Lietuvos teisės institutas šiuo metu vykdo Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą mokslinį tyrimą „Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakės perspektyvos“ (vadovas – Skirmantas Bikelis), kurį planuojama pabaigti 2014 metų pradžioje.

LITERATŪRA

I. Tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai

1. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, garantuojant kai kurias kitas teises ir laisves, be tų, kurios joje nurodytos, pirmasis protokolais // *Žin.*, 1996, Nr. 15-386.
2. 1992 m. spalio 12 d. Europos Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą // OL L 302, 19.10.1992, p. 1. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35216>.

II. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai ir jų apibendrinimai

3. *Ismaylov prieš Rusiją*, 2008 m. lapkričio 6 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 30352/03.
4. *Sun prieš Rusiją*, 2009 m. vasario 5 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 31004/02.
5. *Gabric prieš Kroatiją*, 2009 m. vasario 5 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 9702/04.
6. *Grifhorst prieš Prancūziją*, 2009 m. vasario 26 d. sprendimas, pareiškimo Nr. 28336/02.
7. EŽTT sprendimų santrauka ir apibendrinimas. Kai kurie nuosavybės teisių apribojimo baudžiamajame procese aspektai ŽTB-32-1 // *Teismų praktika*, Nr. 32.

III. Lietuvos Respublikos teisės aktai

8. Baudžiamasis kodeksas // *Žin.*, 2000, Nr. 89–2741 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija), 2 straipsnio 1 dalies (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 straipsnio 2 dalies (1998 m. gruodžio 10 d. redakcija), 13 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija), 30 straipsnio 1 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) bei 44 straipsnio 4 dalies (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 67 „Dėl alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių 7 bei 9 punktų (2001 m. sausio 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai // *Žin.*, 2004, Nr. 15-465.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarime Dėl Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 26 straipsnio 5 dalies (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija), 17 dalies (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija), 33 straipsnio (2003 m. lapkričio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 383 „Dėl Mažmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių ir Tabako gaminių pardavimo

taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Mažmeninės prekybos tabako gaminiiais licencijavimo taisyklių 39 punkto (2006 m. gruodžio 18 d. redakcija), 40 punkto (2006 m. gruodžio 18 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai // *Žin.*, 2008, Nr. 108-4136.

IV. Užsienio valstybių teisės aktai

11. Austrijos baudžiamasis kodeksas. Prieiga per internetą: <[http://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_\(StGB\)_Langversion.html](http://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_(StGB)_Langversion.html)>.
12. Vokietijos baudžiamasis kodeksas. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>>.

V. Lietuvos Respublikos teismų praktika ir jos apibendrinimai

13. Kauno apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-371-397/2011.
14. Klaipėdos apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-6-113/2011.
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje Nr. A-143-2619-11.
16. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-329-315/2011.
17. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-322-66/2011.
18. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-320/2010
19. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-260-303/2011
20. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-177-533/2011.
21. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis byloje Nr. 1-186-533/11.
22. Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-341/2010.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-70/2005.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis byloje Nr. 2K-486/2006.
25. Lietuvos Aukščiausioji Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento EŽTT praktikos apibendrinimas ŽTB-1. Kai kurie nuosavybės teisių apribojimo baudžiamajame procese aspektai // *Teismų praktika*, Nr. 32.
26. LITEKO duomenų bazėje esantys 2009–2011 metais įsiteisėję apkaltinamieji nuosprendžiai pagal BK 199 straipsnio 1 d.

VI. Mokslinės publikacijos

27. *Bikelis S.* Permąstant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir bausmės už kontrabandą // *Teisės problemos*, 2012, Nr. 4 (78).

28. *Medelienė A.* Disputes With Customs In Lithuania // *Issues Of Business And Law*, 2012, vol. 4, p. 35–46.
29. *Paužaitė R.* Turto konfiskavimo ir nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo santykis // *Jurisprudencija*, 2008, t. 11 (113), p. 57–65.
30. *Paužaitė R.* Iš nusikalstamos veikos gautas turtas kaip konfiskuotino turto rūšis // *Socialinių mokslų studijos*, 2009, t. 4 (4), p. 195–214.

VII. Kiti šaltiniai

31. French 75% income tax struck down by constitutional council. Prieiga per internetą: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-20864114>>. [Žiūrėta 2012 m. gruodžio 29 d.]

Dr. Skirmantas Bikelis
Law Institute of Lithuania

RETHINKING SANCTIONING FOR TRAFFICKING OF GOODS: THE PROBLEM OF PROPORTIONALITY (II). ISSUES OF CONFISCATION AND TAX DUTIES

Summary

The second paper continues to deal with the issues of proportionality of the system of sanctions and measures that are applied for offenders who were found guilty for trafficking of goods. The paper is based on the research of judgements in criminal cases for trafficking in Lithuania which came into force in 2009-2011. This paper challenges issues of confiscation and taxation. Firstly confiscation of goods of legal origin is challenged. In some cases The European Court of Human Rights has already declared such confiscation as infringing the right to property. However Lithuanian laws still provide that confiscation of trafficked goods is imperative in all cases without any regard to their origin. Some examples of evidently disproportional confiscation were presented. Secondly issues of proportionality of value confiscation are examined. In contrast with the German and Austrian laws, Lithuanian Criminal Code does not provide the right of the court to refuse to apply or limit confiscation of the instrumentalities of trafficking considering special circumstances of the case with regard to principle of proportionality. As the result some decisions were passed where value of highly expensive vehicles has been confiscated from drivers, who appeared to be nothing more than little paid accessories, hired by unknown organizers of the trafficking. Finally the rule of Customs Code of EU which provides that confiscated goods are still taxable is discussed in light of principles *non bis in idem* and proportionality. The author proposes to develop mechanisms of control of criminal gains in order to target the key players of illegal business and possessors of the criminal wealth rather than focus on punishment of perpetrators who in most cases appear to be second – role relatively little paid players.

Straipsnis redakcijai įteiktas 2012 m. rugšėjo 10 d.